

ARCHIEFRONDJE BAARLE-NASSAU & ALPHEN

Als een trein over de grens

Loop de route met de app van Routiq

Afstand 11.4 kilometer (ca. 3 uur).

Startpunt Boschhovenweg (Knooppunt 65) ter hoogte van de Reigerlaan.

Parkeren Reigerlaan en omliggende straten.

Bereikbaarheid OV Bushalte St. Jansstraat.

Knooppunten 65 - 63 - 64 - 54 - 87 - 89 - 71 - Venweg - 25 - 13 - 6 - 80 - 14 - 3 - 1 - 53 - 62 - 70 - 65

Hoogtepunten De enclaves Baarle-Nassau en Baarle-Hertog, kapel van Nijhoven, grafheuvel Kwaalburg en het Bels Lijntje.

Tijdens dit archiefrondje ga je over de grens in de enclaves van Baarle. Volg je het spoor van de voormalige spoorlijn Tilburg-Turnhout en ontdek je eeuwenoude geheimen op de heide bij Kwaalburg.

dit is een wandeling van Regionaal Archief Tilburg

i 65

De wandeling begint bij **knooppunt 65** aan de Boschhovenweg in Baarle-Nassau. Dit punt was eens belangrijk was voor het transport tussen België en Nederland. Vroeger lag hier namelijk de spoorlijn Turnhout-Tilburg, in de volksmond het **Bels Lijntje**. Tijdens de wandeling zullen we deze voormalige spoorlijn meerdere keren passeren, maar loop nu eerst via de Reigerlaan richting **knooppunt 63**. Hou links aan op het smalle wandelpad, je balanceert hier op de grens tussen Nederland en België.

Zie je dit symbool? Dan vind je op de laatste pagina meer info of de link naar een tof archiefstuk!

i 63

Knooppunt 63 ligt op de grens. Wist je dat het Belgische Baarle-Hertog uit zestien **enclaves** bestaat? Én dat van het Nederlandse Baarle-Nassau weer zeven enclaves in die Belgische enclaves liggen? Kortom een complex verhaal, dat teruggaat naar het jaar 1190. Een hertog, graaf en heer speelden toen een ingewikkeld potje landje ruil. Wil je meer weten? Scan dan even de QR-code bij dit knooppunt op de derde pagina. Voor nu, sla linksaf op de Chaamseweg richting **knooppunt 64**. Let even op bij **Chamseweg 9** dit is een monumentaal looiersgebouw. Met alle grenzen in het dorp, bepaalt de voordeur in welk land de bewoners wonen. Klein probleem, bij grensopmetingen in 1995 bleek de voordeur van **Chamseweg 10** (tegenover de Leliestraat) niet in België, maar in Nederland te liggen. De oplossing? Een nieuwe voordeur. Vandaar dat dit huis twee voordeuren heeft.

TIP: NEEM WAT EXTRA TIJD OM DE DORPEN BAARLE-NASSAU EN BAARLE-HERTOG TE VERKENNEN.

Blokje om: Ga bij knooppunt 64 en linksaf richting de Leliestraat. Op de hoek met de Boschovenseweg vind je een reconstructie van militair zend- en ontwaansstation M17. Deze antennemast werd tijdens de Eerste Wereldoorlog gebouwd door het Belgische leger.

i 64

Bij **knooppunt 64** ga je rechtdoor richting **54**. Hier staat het **Monument voor Nederlandse Militairen**. Het herdenkt vijf Baarlese militairen die tijdens de Tweede Wereldoorlog of in voormalig Nederlands-Indië zijn gesneuveld. Vervolg de route door de Nieuwstraat. Je wandelt onder andere langs het monumentale **patronaat** en de Nederlandse **RK Kerk Onze Lieve Vrouw van Bijstand**. Aan het einde van de straat buig je linksaf richting het levendige **Sint Annaplein**. Hier zie je naast horeca onder andere het gemeentehuis, waar ook het VVV is gevestigd, en een bijzondere pomp uit 1809. Volg de Singel richting **knooppunt 87** in de Molenstraat. Je passeert nu de Sint-Remigiuskerk of Belse kerk van Baarle-Hertog. Mocht je zin hebben in een tussenstop, hier vind je ook het kaarsenmuseum.

OOK EEN BEZOEKJE WAARD: MELKFABRIEK DE HOOP AAN LOVEREN

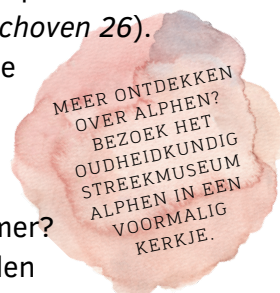
i 54

87 Loop vanaf **knooppunt 87** een stukje door over de Molenstraat en ga dan links in de Kapelstraat naar **knooppunt 89**. Deze straat is vernoemd naar de St. Salvatorkapel die we later zullen passeren.

i **89** **Knooppunt 89** ligt bij de eerder genoemde kapel, in de volksmond de **kapel van Nijhoven**. Dwaal even door de tuin. Het is een oase van rust met zelfs een Mariagrotje. Uitgekeken? Vervolg je pad richting **knooppunt 71** over de Visweg. Je passeert **drukkerij De Jong**, waarvan Regionaal Archief Tilburg op het moment enkele lokale kranten digitaliseert. Steek vervolgens de Oordeelweg over en loop rechtdoor het zandpad in.

*Blokje om: Ben je toe aan een lokaal drankje? Sla dan linksaf op de Oordeelstraat voor een bezoek aan microbrouwerij *Dochter van de Korenaar* (let op, slechts beperkt geopend). Ben je meer van de wijn? Volg dan hieronder bij **knooppunt 71** onze tip.*

71 Vanuit **knooppunt 71** houden we **52** aan, maar let op, de route wijkt hier kort van de knooppunten af. Sla vanaf de Alphenseweg niet linksaf op de Boschoven, maar loop verder rechtdoor (tenzij je van wijn houdt, bezoek dan *wijngaard Hof van Baarle aan Boschoven 26*). Sla vervolgens de eerste mogelijkheid wel linksaf naar de Venweg en loop door de weilanden naar **knooppunt 25**.

i **25** Vanaf **knooppunt 25** sla je rechtsaf op het Bels Lijntje naar **knooppunt 13** en vervolgens naar **knooppunt 6**. Zie je in de berm de witte paaltjes met zwart nummer? Dit zijn nog traditionele kilometerpaaltjes, waarmee afstanden op het spoor werden aangegeven. Let vooral even op nummer 18, dit is het spoorwachtershuisje uit 1867. In dit soort 'routehuisjes' woonde de spoorwegbewaker (*je kunt hier ook even afslaan naar de Van Boshoven kapel*). Loop het fietspad af en sla op de rotonde linksaf richting **knooppunt 6** op de Baarleseweg en wandel langs de monumentale boerderijen van Kwaalburg naar **80**.

i **80** Bij **knooppunt 80** laten we de bebouwing achter ons en lopen langs de bosrand richting **14**. Na ongeveer 700 meter passeer je een vijfduizend jaar oud monument: **grafheuvel Kwaalburg**. De plek lijkt op het eerste gezicht misschien niet zo bijzonder, maar dit is (samen met een exemplaar bij Hogeloon) de grootste ringwalgrafheuvel van Nederland.

14 We laten deze mythische heide achter ons en slaan vanaf **knooppunt 14** door de Alphense Bergen rechtsaf naar **knooppunt 3** en vervolgens linksaf richting **1**.

03 **01** **Knooppunt 1** bevindt zich bij de **Strijbeeksche beek**. Waarschijnlijk verwijst de naam naar 'strijdbeek', oftewel een beek waarom gestreden werd. Mogelijk was dit van oorsprong een ander grensriviertje dat later de naam aan het nabijgelegen dorp Strijbeek gaf. Dat op zijn beurt weer de naam gaf aan het beekje waar je nu bij staat. Volg je het nog? Volg in ieder geval wel de route verder naar **knooppunt 53**.

Filmpje van een stoomtrein van Tilburg naar Baarle-Nassau

i **53** We staan vanaf **knooppunt 53** weer bij het Bels Lijntje. Sla rechtsaf naar **knooppunt 52** en wandel je door naar **62**. Na de brug naar rechts en dan meteen links aanhouden langs de woning het zandpad in richting **knooppunt 70**.

62 **70** Vanaf **knooppunt 70** volg je het Bels Lijntje terug naar het **beginpunt 65**. Wil je meer zien van dit bijzondere Brabantse grensgebied? Fiets dan eens vanuit Tilburg over het Bels Lijntje naar Turnhout (of een stukje van dit historische traject).

Duik dieper in de historische bronnen

*Wil je meer ontdekken over dit gebied?
Scan dan de juiste QR-codes voor
aanvullende informatie en interessante
archiefstukken. Het bijbehorende
knooppunt staat steeds vermeld.*

65

Archiefstukken over de aanleg Bels Lijntje.

Archief 2201, Regionaal Archief Tilburg

63

Hoe zit het nu met die enclaves? Een uitleg.

HKK Amalia van Solms

54

Restaurant Den Engel aan de Singel kent een lange geschiedenis.

Regionaal Archief Tilburg

89

Gedoe over beschadigen aan de kapel in 1666.

Regionaal Archief Tilburg

89

Lees hier de kranten *Baarl's Nieuws* van drukkerij De Jong.

Regionaal Archief Tilburg

13

Een foto uit ca. 1928 van routehuiske 22 te Baarle-Nassau.

Regionaal Archief Tilburg

80

De verhuur van een stede te Kwaalburg in 1761.

Regionaal Archief Tilburg

53

Radio Tilburg over het Bels Lijntje in 1989 (va. 00:04:47)

Regionaal Archief Tilburg

Check hier de andere Archiefbondjes!

Regionaal Archief Tilburg